

2639

SM. CC. VII. 7.

N.B. La numerazione delle pagine è errata.
dalla pag. 69 si passa alla pag. 80 (invece
che alla pag. 70).

GALLORUM INSUBRUM

ANTIQUAE SEDES

di

Bonaventura CASTIGLIONI

Fisicopia della edizione del 1544

ex Libreria Ambrosiana

11694

Bonaevenera Capilionae, Galorum Imperium
annua fidei stud. 1541.

Hesperium Liny Operi, cuius res libri ab Auctore, Canone
Mediolanensi, conscripti fuerunt, primus auctorem in
Do. Car. Capilione repp. vidit. Aug. Faust, pluribus ex-
positam invenit in Bibl. Hamburgensi Hispanica Cat. V,
pag. 22. — Librum eorum esse repone Daniel Ger-
sey in Florilegio libror. varior., pag. 68. — Reuch-
Buzoni an. 1593 in 8°, non in 4° ut aliorum
fabrius fuit in Conspectu Theophr. libror. Hebraic.
pag. 68. — Inferius reperit in Frevio tom. 1.
in Aedra fecit Iulie Mylman, in Gaudensii Robor.
Missellaneis Iulie editis, Parvae 1691, tom. 11°.

IOHANNES ANTONIUS CASILLIENSIS MEDICINAE
TUROGARTHUS CANDIDO LECTORIS. D.

CIEBAM HUMANISSIME LECTOR BONAVENTURAM CASIL-
LIONEM IN TEMPO SCALAE MEDIOLANI CANONICUM;
OMNEM INSUBRUM REGIONEM TOT SECLIS AB OMNIBUS FERÈ
HISTORICIS CUM GRÆCIS TUM MAXIMÈ LATINIS SILENTIO FER-
MÈ PRÆTERITAM VENIÈ TÈNCRIS NUNC ERPTAM, IN LI-
CEM RELOCASSE: ASPES ET COLLES AD INSUBRIAM SPÈCTANTES
PRIMUM MOX TOTAM PLANITIEM QUÈ INTER TICINUM ET AB-
DIAM A PESSUS AD PADUM USQ; CÔTINETUR, URBEM DEMUM
IPSAM ANTIQUAM OLIM SYMETRIAM REFERENTEM TREIS IN SI-
BROS DIGESSISSE, ADIECTA IN SUPER TABELLA QUAM MAPPAM
VOCANT, IN qua OMNIA HEC CONTINENTUR. GRATULABAR IGI-
TUR TAM CITERIORI GALLIÆ OMNI, QUAM URBI NOSTRÆ INJU-
BRUM ORIGINEM QUORUM AUBORITAS INTER GALLOS FUIT
MAXIMA, ET EORUM PRISCAE SEDES À VIRO DOCTO ET DILIGEN-
TISSIMO CIVÈ NOSTRO NOVISSIMÈ RECOMPTRAS. VERUM, POSTEA-
QUAM VIRUM IPSUM TOTUM SACRIS LITERARÛ STUDÏS AD-
DICTUM PERSPEXÏ; LABORESQUE BOSCE SUOS ET VIGILIAS PRO
MAGNAMENTIS HABÈRE, NEQS AMICORUM PRECIBUS POSSE ADDI
CI UT IN LUCEM EDERENTUR; NON POSSEQS NON PENITERE

quod in describendis huiusmodi Gerris Syracusanis (ut
 eius verbis utar) vanissime tempus contriuisse: ad ar-
 tes sum conuersus, ne opus ipsi omnino in sinu (quod aut)
 Autoris periret dum eius cedes; Quae Doctis et Bonis
 omnibus veluti quoddam Hospitium patent, frequentius
 adeo; In rebus cognationis familiae castillioneae Intima quicq;
 in penetralibus per fustro: primus Chorographiae suae Li-
 bellus (nec satis ut vereor absolutus) in manus Incidit.
 Cuius copiam illico per notarium describendam Curauit.
 Cum vero diu haesitasset an ne ei Iniuria Inferretur in-
 edendis ijs, quae ille contemnit, et Quae a Viri tantigrave
 tate aliena videri possint: Vicit tandem priuata amica-
 tiam Publica Vilitas; Sperans audaciam hanc nostram Le-
 gentium cutilitate compensari posse; Suadentibus igitur
 Doctis viris, meq; ad editionem hanc adhortantibus Im-
 primenda Curauit, meo et enim Doctiorumq; iudicio. talia
 sunt; ut neminem omnino ea Legisse unquam peniteat:
 Faxitq; Deus optimus maximus; ut iisdem artibus do-
 lisue secundus Tertiusq; Thomas cum Mappula ipsa
 in manus nostras deueniant: Equidem ad patriae nostrae
 ornamentum, et Viri tametsi Inscij gloriam, ad ea excu-
 denda propriam pecuniam Librarijs nostris elargituros
 nos pollicemur vale.

GALLORVM
 INSVBRVM
 ANTIQVAE
 SEDES
 BONAVENTVRA
 CASTILLIONE AVTHORE.

ALLIAMCISALPINAM, Gallia Cisal-
 pina.
 QVAM NVNC LONGO= Logobardia.
 BARDIAM SEV LINGO=
 BARDIAM VOCAMVS, Graeci nonnulli
 Langobardos
 Initio Hetruscos tenuisse omnes
 auctores tradunt conditis in ea

duodecim Urbibus. Cum ijs ob vicinitate, Transalpini Gallos,
 A iij

quos nonnullis Celtas nuncupasse placuit; conuertebantur. Qui postmodum sedibus fame expulsi; sine agrorum fecunditate affecti fuerint Duce primum Belloueso in Hetruscos Impetū fecerunt exiguam belli occasionem patiens Quibus ad Ticinum annem agmine aperto fuis quicquid Camporum Inter Appenninum; et Alpes interiacet; et Hetruscorum partem maximam occuparunt; à quibus mox hec Italiae Basis Gallia vocitata est. Inter pacum et Alpes laij habitarunt; quos orientem versus Libitij; vel Lebetij; seu sebi sequuntur. Post hos inter Ticinum et abduam sunt insubres; penes quos cisalpinorum omnium auctoritas fuit. His post modum recto ordine cenomani inberent. Gallorum postremi Veneti a Paphlagonia profecti; vel ab extrema transalpinarum Galliarum plaga; quam oceanus abluit occidentalis. Cispadanum traditum ubi primum Appenninus ab Alpibus discedere incipit; primi teniēte Ananes; post Boij; inde Eganēs; Gallorum ultimi Senones. Hi post Bellouesum aliquot seculis Italiam ingressi Boiorū intima penetrarunt; ubi Senam urbem condiderunt anno ante Christum redemptorem natum octuagesimo septimo supra Quingentesimum regnante apud Roma

Hetrusci.
 Ad ticinū agmine aperto.
 fuis a Gallis.

Laii.
 Libitij.
 Lebetij.
 Lebuti.
 Insubres.
 Cenomani.
 Veneti.

Ananes.
 Boij.
 Eganēs.
 Senones.
 Senogallia.

7
 nos Targunio prius. Crescentibus itaq; Gallorum; et Romanorum rebus inter Hetruscos; et Gallos secundo bel-
 la sunt orta. Galli siquidem Senones superato Appennino Hetruscos iam pridem extra Galliam Cisalpinam eiecit. Etos sedibus turbant; Clusium ea tempestate eorum metro Clusium. polim obsidione cingunt; et latē Hetruscorum agros populant; qua in obsidione irritati à Romanorum legatus; qui pretextu componendæ pacis illic se contulerant; et desiderio manus conferende in aciem cum Hetruscis descendunt: omissa Clusij obsidione Romam urbem inuadunt. Roma a Gallis capta. Hi sunt Galli; à quibus Roma capta predicatur; et incensum venientibus: sed in Italia multis iam seculis educatis. Gallis igitur insubris tractus omnis (ut diximus) insubrum tractus. inter ticinū; et Abduam contigit. Hos precipue auctoritate inter Cisalpinos Gallos fuisse omnes hystoria tradunt; in primis Polybius auctor grauisimus: qui eos villas habitasse nullis septas menibus; et super strato gramine dormitasse ad posteros transmisit. Bellicas præterea res atq; agriculturam exercuisse; diuitias in auro; et armentis patrio more exercuisse; ut cum ferret necessitas facile transferri possent. Vitimos vero omnium Gallorum Seno Senones.

A III

nes per ipsa Romanorum rerum quasi incunabula in Italia per iam tritum iter inter nuouas Alpes irrupisse uerisimile est: cum multa iam ante tempora Hetruscis a Gallis celtis duce Belloueso ultra Apenninum expulsi esset. Huius rei argumentum sunt certissimo sedes ab illis occupatae. Siquidem cum inter Alpes et apenninum omnia ante illos Galli iam tenerent; coacti sunt in collibus apennini Hetruscis proximis sedes fugere; quibus cum continuum certamen ferè semper haberent; uel cum eos à finibus arceret; aut irritati ipsi in eorum finibus bellum gererent. Certum in subtribus postquam sedes uise sunt satis firmate armenti adacta copia; et hostibus procul expulsis ex montibus in quibus uicatim habitabant; paulatim ad loca campestria descendere placuit: ubi minor biemis asperitas; et longè letiora pabula; quibus æstiuo tempore collecta sciuerunt. Bruma eorum armenta pascerentur. Eiusmodi uero loca in planicie constituta maxima anni parte uirentia haud dubiè ea fuerunt; quæ nunc incolimus; quibus in locis urbem considerunt. Hic autem uerisimile est per multos annos ad armeti; pastoriceque suspensæ sedis commoda à Gallis palæacea tuguriola; et ea quidem humilia nomadico more fuisse constructa; paulatimque Pado summine exsiccata

Hetruscis Gal
lis ultra Apenninum pulsi,

Montes quas
planicies Gal
lis primo habitatae.

to et ad insuam fluminis decursum exinanito; qui propter angustiora in Adriaticum sinu hostialate stagnans lacus magis immensis; quam fluminis effigie prestabat per padum quæ et padusa est; et nolaniam seu nolaniam; quæ portus officii; Volana; Nolana; cit; cepere Galli planiciem securius habitare. Et hac ratione Pado sine Padus liberiore eruptioe facta in Adriaticam loca; quæ facile celi ipsius salubritate; agrorum fecunditate; collium apricitate; Sylvarum et fontium; fluminumque amenitate; terrarum ferè omnium; quæ ad uictum; uel uictumque hominibus spectant; beatissima copia omnibus antecessunt; Gallis incolenda reliquit. Vide non immerito; Virgilius in quarto Georgicorum de Pado et locis his nostris cecinit.

Et gemina auratus Taurino cornua uultu.

Erianius; quo non alius per pinguius culta.

In mare purpureum uolentior insuit amnis.

Quod circa padum magna agri pars paludibus; et padaneis alluionibus olim obruta fuerit testis est Strabo; qui Aemilium Scaurii sequentibus seculis; deductis ex Pado in parmensensem agrum fossis nauigantibus quidem comodis paludes fluminis reliquas exsiccasse prodidit. Cuius autoritate satis probatur olim circa padum paludes fuisse immensas

et his maiores in Insubrum regione extitisse credibile est Insubrum reg

Æmilius Scarus.

gio plurimis stagnantibus presertim Vmbroë, et oronia, plurimisq; alijs
 fluminibus, quibus insubrium agri pleniùs esuiant in vni
 vmbro.
 Orona. ferme locum illis coeuntibus. Argumento preterea vni-
 sce rei maximo sunt colliculi iuxta oppidum diui Colum-
 bani laudensis agri, quos olim Padus alluebat: In plantan-
 dis. n. vitibus quibus colles ipsi maxime abundant, nauim
 am rostra, Anchora; et vniimodi reliqua nauium instru-
 menta singulis ferme annis effodiuntur: quorum reliquias
 eo in oppido aliquando mihi vidiisse cõgigit: ostreati quine
 etiam et concubitorum maritimum concha; quas passim
 ibi aliquando colligere est, nullo negotio arguunt; Radum
 illi uone olim ad Colles istos ascendisse. Cuiuscepiet et
 go dilatatis hostijs, et desiccatis paludibus Eridanus Cita.
 Eridanus.
 Padus, n. graeci Radum vocant) summis effugiunt: vt recto tra-
 mite deferretur in badriam. Vero simile e Insubres in cam-
 pestribus locis uehit fertilioribus omnino sedes locasse, que
 quoniam in medio annuum sita essent Mediolaninum pri-
 mo adiecta litora, quam longam in Aul. Paulus appellat,
 biatus vocalium tollendi gratia, demum Mediolanum nis-
 cupraie. Annis tamen quam plurimis post traictas Al-
 pes Italicis moribus instituti, (Vicinia siquidem et morum
 et fortunæ similitudinem ad fert) ceterarum urbium

11
 exemplo, quas per Italiam beligerantes aspexerant, vr-
 bem menibus cinxere: vt si qua vis hostijs ingrueret,
 facilis iniurias propulsarent. Vicus haud dubie primo
 fuit si Straboni credimus, etate vero sua eximia Maiesta-
 tis vrbs. Hoc in loco diuersorum opiniones non sunt recẽ-
 scende; tanquam ab historiarum fide alienæ. Ex antiquo
 vrbem hanc nostram nomen traxisse; Sunt item qui scri-
 bant Insubriam primo uocitatum, et prius Albam, Penthe-
 ciam alijs. Nec desunt, qui nomen a Græcis deducant, sed
 scitè pro Catone cõtra Sempronij respõdet Plinius Italia Cato a Plinio
 ratione eos græcis, alijsq; gentibus falso mutuari, qui pro-
 priam nesciant; et de ea altercentur: eo etiam dementia
 plures accessere, qui audeant scribere non à græcis solum, à
 quibus uerisimilius est, sed ab Hebreis ciuitatum; Regio-
 num, ac populorum nomenclaturas deriuent. Iccirco que
 Hebræa attingere Gallos quasi aguis non oppressos inter-
 pretantur: contenduntq; Gallorum nomen ante eorum
 ex vltiore Gallia in banc Citeriore aduentum in Asia
 Græcia; et Italia extitisse eum tamen Linius Gallogræ-
 eos, seu Gallatas à celtis originem traxisse constantissi-
 me adfirmet. Et Trogius de Brenno scribens; qui in Italia
 Brennus, Gallo græcè,
 Gallatæ,
 Brennus,

cum tercentis Gallorum milibus Irruperat in Cetruscos,
 eorum centum milia non longe à Despbis urbe oraculo
 Apollinis celebratissima in ea Parnasi montis parte; que
 ad austrum exposita est. grecorum gladijs extincta; Asia
 vero centum milia tractum in Asia iuxta Paphlagonas
 occupasse eamq; Gallatiam dixisse: hosq; Gallogracos
 primum possea Gallatas appellatos monumentis prodidit.
 Hi sunt ad quos Gentium doctor Paulus Epistolam scri-
 psit. Eosdem quoq; Treuitorum lingua id est celtica loqui
 tos fuisse temporibus etiam suis Divus Hieronymus scri-
 ptu reliquit. Qui si ab Hebreis fluxissent; vt nonniko-
 rum est opinio non celtica; sed hebreica sunt Caldea lingua
 fuissent vsi. Reliqua vero centum milia; que in Italia
 remanserant Mediolanum, Ticinum, Bergomum; et Bri-
 xiam cōstitisse. Hos vero qui sub Brenno militarūt Gal-
 lica Cispinae nomē indicasse haud facile crediderim: cū
 ante illius in Italiam aduentū plurimi auctores tradant;
 Bellouesum alpiū iter primum In Italiam aperuisse. Nec
 desūt qui velint Brennū ipsū nō in inferiore Gallia sed in
 Italia inter Gallos senones Cispinos natū. Catonē quoq;
 damnant multi qui orobiorū originē ignorasse se fatetur;
 quin et Pliniū Naturę scriptorem accusant, quod Catonis

sententiam fideliter non retulerit: que omnia eo tendunt
 vt Oroborum et Cenomanorū gentes; Gallorum quam-
 do etiam Cisalpinorum Interpretationes nominum: et
 cognominum ab Hebreis fluxisse arbitrentur. Que qui-
 dem nomina tamen si Hebreæ; aut græca esse reperiantur;
 non tamen ex ijs satis probant populos eos Græcos vel
 Hebreos extitisse. Si quidem inueniuntur supra Gentium
 vocabula; que græcam pre se ferant etymologiam;
 quas tamen nō græcas sed barbaras fuisse Strabo; Plinius; Strabo;
 aliq; probatissimi auctores tradidere veluti Troglodites;
 Andropobagi; Ηαμοχοβι; Nomades; cuiusq; generis quam
 plurima nomina. Tantq; deniq; Iactantia Trogi. Poly- Trogi;
 by. T. Luyet Pliny auctoritates parupendunt; vt su- Polybius
 am bis præponere sententiam Impudentissimè audeant
 auctoribus; quorum paulo ante calculo fuerant anni- T. Luyet
 xii: contenduntq; tantos viros græcorum commentis fu-
 asse deceptos aperteq; hallucinatos: et ne ijs fides vterè-
 us adhibenda sit ad Berosum Chaldæum: qui ex antiquo- Berosus
 rum annalibus omnia Asiriorum tempora digessit; et Me- Methastenes
 thastencm rerum persicarum scriptorē confingunt ve-
 lut ad sacram anchoram; tanquam quod i soli publica; pro-
 batq; fide scripserint. Et quamquam Cato ille; quicunq; is
 fuerit suspecte enim sunt eruditus auctoribus origines ille

Mediolanum Mediolanum monumentis transfugerit ab Olano nescio
 Olanum quo Hetruscorum Duce primum Olanum dictum, à Me-
 Medus do mox Insubrum principe auctum Mediolanum nunc
 curatum scriptum reliquerit: nos tamen cum cæteris civi-
 Græcis, tum latinis autoribus maxime existimationis
 sentimus. Qui vno ore omnes affirmant et primum Gab-
 forum nomen In Italia et alibi auditum à primo illorum
 Cis alpeis aduentu: et ab eisdem cum pluribus alijs vir-
 bibus conditum Mediolani. Quis enim historicus cuiusq;
 nationis extiterit. Ante Bellouesum Insubrum; aut Me-
 diolani meminit vquam? Quod si obstinatus contendere
 tunc Orobiogium nomen non celsicum, sed plane græcum
 esse Indicijs suo affirmare velint M. Catonem, ob id ne
 quaquam dixisse Orobiogium Incertam originem esse:
 quod eam ipse penitus ignoraret: sed quod ipsam Orobio-
 rum incertam omnino et ambiguum Etymologicæ ratio-
 nem habere possit habeam vel græcam, satis nobis fue-
 rit et Latinorum, et græcorum auctoritate probasse Gal-
 los Transalpinos vel fame expulsos; vel sedium noua-
 rum perquirendarum gratia Citra alpes Irruptione sa-
 Eta expulsis Hetruscis Mediolanum Comum, Brixiam,
 Comum Bergomum, et Veronam condidisse. simpliciore igitur hi-
 Brixia storice ordinem prosequentes adhibita pro viribus dili-
 Verona

gentia circa nominum Interpretationes; quæ maximo
 sunt ad Veritatem aslicendam Argumento; Vetusissi-
 morum quoq; Lapidum Inscriptionibus suffulti; de sita
 Insubrum, et huius nostræ Metropolitanæ Urbis Origine
 ne aliquid referemus.

Nter Insubres olim oppidum fuit longe celeberrimum quod ab eorum nomine Insubrium vocantur: quæ res pluribus errandæ causis præbuit: qui putarent Mediolanum Insubrium dictum. Sed nos qui loca ferme omnia Insubri qui ad Colles iacet perstraximus, in quibus præcipue eorum vetusta sedes extiterit, pro Comperito habemus eas fuisse, ubi Castri Sepry vniq; reliquiarum disiecta vestigia videntur. Aberrantq; tota Civitate vni; qui Sepry Castrum, à quo plurima pars agro Caltrunum qui Intra Ticinum et Abduam continentur; cognominentum retinent; ad Seueri Imperatoris nomen adscribant vniq; tantum argumento freti, quod mater no Idiomate Seueri Castrum nuncupetur. Tradunt. n. Seuerum ab Insubribus origines traxisse. Nec tamen aduertunt hac ferme frivola coniectura ducti, dictionem, quæ latine sonat Seprium vniq; Seurium non autem Seuerum dici. Ad hæc Federici cognomen Rubrobarbi Imperatoris Federicus Rubrobarbus

plura diplomata, instrumenta quoz olim in Castro ipso
 confecta Subruj, non Seprij; nec Securi meminertunt. Ex
 his itaqz conyctimus Subrium fuisse; quod Seprium dici-
 mus. Hinc nostre Sententię calculum adiecit testamentum
 Manicunda Longobardorum Regine in Castro Cariatis
 conditum; quod ab humanis decedens Regina ipsa in Ceno-
 bium vertit, Cui nunc Soror Sophia præ est. In quo lege-
 re est Castrum ipsum Cariatis ab Insubrum castro secu-
 do lapide distare. Ex us igitur omnibus colligimus castrum
 ipsum primo Insubrium; mox per contractionem literarum
 breuitatis gratia Subrium; nouissime per negli-
 gentiam in Seprium transisse. Quam Di-
 etionem corruptam; et ab his in-
 dies eius tractus accolere
 magis adulterant
 pro Seprio
 Scuri-
 im
 pronu-
 ciantes. Pluri-
 ma in Cariatis oppido anti-
 qua monumenta videntur; quæ temporum iniuria legi nõ
 possunt. In Rulhis tamen Celsi memoria est bimusmodi

Manicunda
 Logobardoz
 Regina.
 Canate opp.
 Castrum.
 Insubrium.
 Insubrium.
 Subrium.
 Scurium.
 Scurium
 pro Seprio
 Scuri-
 im
 pronu-
 ciantes. Pluri-
 ma in Cariatis oppido anti-
 qua monumenta videntur; quæ temporum iniuria legi nõ
 possunt. In Rulhis tamen Celsi memoria est bimusmodi

AMI VCE O A E Q
 LIV SCVM
 QV S IV I A S I R Q
 M E R I C V R I O
 I S V I S L I M I Q
 E I A M

 N cenobio quoz ipso in lapide satis ornato in Gra-
 dibus Scæle Albitiorum; qui hac ætate diuibus per
 incuriam demptis literis Vitij nominantur; monimen-
 tum elegantissimã videntur bis Characteribus inscriptum.
 B.

